

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6

องค์ประกอบศิลป์

เป็นการจัดองค์ประกอบต่างๆ เช่น เส้น สี รูปร่างรูปทรง จังหวะรวมเข้าด้วยกัน ตามสัดส่วนและคุณสมบัติของสิ่งนั้นๆ เพื่อให้เกิดผลงานที่มี ความเหมาะสมส่วน ความงดงาม ความน่าสนใจ

การจัดองค์ประกอบศิลป์

การจัดองค์ประกอบของศิลปะที่ดีควรคำนึงถึงหลักการต่างๆ ดังนี้

1. ความสมดุล เป็นการจัดภาพให้เท่ากันทั้งด้านซ้ายและด้านขวา
2. จังหวะ เป็นการเว้นระยะทำให้ภาพเกิดมิติและเกิดการเคลื่อนไหวทางสายตา
3. ความกลมกลืน เป็นการจัดวางที่ไม่ขัดแย้งกัน มีลักษณะคล้ายกันหรือมีความหมายเดียวกัน
4. เอกภาพ เป็นการสร้างความโดดเด่นในงานศิลปะ เป็นกลุ่มเป็นก้อนไม่กระจัดกระจาย
5. การเน้น เป็นการทำให้ภาพส่วนนั้นเห็นเด่นชัดขึ้นมา

การสื่อความหมายขององค์ประกอบศิลป์

ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะต่างๆ ผู้สร้างนั้นต้องมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับงานศิลปะมาก่อน และศึกษาถึงหลักการองค์ประกอบพื้นฐาน องค์ประกอบที่สำคัญ และการจัดวางองค์ประกอบเหล่านั้น ในลักษณะต่างๆ เพื่อจะทำให้ได้ผลงานที่มีคุณค่า มีความหมาย และความงามเป็นที่น่าสนใจแก่ผู้พบเห็น จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบศิลป์นั้นมีความสำคัญอย่างมากในการสร้างงานศิลปะ เช่น

เส้น สามารถให้ความหมาย แสดงความรู้สึกและอารมณ์ด้วย การสร้างเป็นรูปทรงต่างๆ ขึ้น เช่น

1. เส้นตั้ง หรือ เส้นตั้ง ให้ความรู้สึกทางความสูง สง่า มั่นคง แข็งแรง
2. เส้นนอน ให้ความรู้สึกทางความกว้าง สงบ ราบเรียบ นิ่ง ผ่อนคลาย
3. เส้นเฉียง หรือเส้นทแยงมุม ให้ความรู้สึก เคลื่อนไหว รวดเร็ว ไม่มั่นคง
4. เส้นหยัก หรือ เส้นซิกแซก แบบฟันปลา ให้ความรู้สึก เคลื่อนไหวอย่างเป็นจังหวะ ไม่ราบเรียบ อันตราย ขัดแย้ง
5. เส้นโค้ง แบบคลื่น ให้ความรู้สึก เคลื่อนไหวอย่างช้าๆ ลื่นไหล ต่อเนื่อง สุภาพ อ่อนโยน นุ่มนวล
6. เส้นโค้งแบบก้นหอย ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง
7. เส้นประ ให้ความรู้สึกที่ไม่ต่อเนื่อง ขาด หาย ไม่ชัดเจน

รูปร่างและรูปทรง

รูปร่าง จะมีลักษณะ เป็นเส้นรอบนอกของสิ่งต่างๆ ซึ่งจะมองเห็นแค่ความกว้างและความยาวหรือที่เราเรียกว่า 2 มิติ รูปร่างสามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. รูปร่างธรรมชาติ คือ รูปร่างที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ดอกไม้ ก้อนหิน คน สัตว์ เป็นต้น
2. รูปร่างเรขาคณิต คือ รูปร่างที่มนุษย์สร้างขึ้น มีโครงสร้างแน่นอน เช่น รูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยม และรูปวงกลม เป็นต้น
3. รูปร่างอิสระ คือ รูปร่างที่เกิดขึ้นตามความต้องการของผู้สร้างสรรค์ ตามความชอบ มีอิสระ หรือเกิดจากธรรมชาติ และไม่มีโครงสร้างที่แน่นอน เช่น ก้อนเมฆ กลีบดอกไม้ ตุ๊กตา เป็นต้น

รูปทรง จะมีลักษณะเป็นโครงสร้างที่สามารถมองเห็นได้ทั้งส่วนกว้าง ส่วนยาวและส่วนลึก หรือที่เราเรียกว่า 3 มิติ รูปทรงสามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. รูปทรงธรรมชาติ คือรูปทรงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น คน สัตว์ พืช เป็นต้น
2. รูปทรงเรขาคณิต คือรูปทรงที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยเครื่องมือต่างๆ ได้แก่ รูปทรงสามเหลี่ยม รูปทรงสี่เหลี่ยม รูปทรงกลม ฯลฯ รูปทรง เหล่านี้จะแสดงความกว้าง ความยาวและความลึกหรือหนา มีความสมจริงกว่ารูปร่างเรขาคณิต
3. รูปทรงอิสระ ลักษณะจะคล้ายกับรูปร่างอิสระ แต่จะเพิ่มความลึกเข้ามาเป็นรูปแบบโครงสร้างที่ไม่แน่นอน ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว เลื่อนไหลไม่มีขีดจำกัด

ความสัมพันธ์ระหว่างรูปทรง เมื่อนำรูปร่างรูปทรงหลายๆ รูปมาประกอบเข้าด้วยกัน เราจะได้รูปลักษณะใหม่ๆ เกิดขึ้น

สี สีเส้นต่างๆ ที่เราพบเห็นในโลกใบนี้ล้วนมีความหมายและสามารถสื่อถึงความรู้สึกของมนุษย์ได้ดังนี้

ให้ความรู้สึก ร้อน ตื่นเต้น เร้าใจ มีพลัง ความรัก ความสำคัญ อันตราย

ให้ความรู้สึก อบอุ่น มีชีวิตชีวา

ให้ความรู้สึก สดใส ร่าเริง

ให้ความรู้สึก สงบ เยียบ ร่มรื่น ร่มเย็น ผ่อนคลาย

ให้ความรู้สึกสงบ สุขุม สุภาพ หนักแน่น เครื่องขรึม สง่างาม

ให้ความรู้สึก มีเสน่ห์ มีอำนาจ ความรัก ความเศร้า ความผิดหวัง

ให้ความรู้สึก ปลอดภัยโปร่งโล่ง ความเป็นอิสระ

ให้ความรู้สึก บริสุทธิ์ สะอาด ความเมตตา ความศรัทธา ความดีงาม

ให้ความรู้สึก ลึกลับ สิ้นหวัง หนักแน่น เข้มแข็ง อดทน มีพลัง

ให้ความรู้สึก อ่อนหวาน รัก สดใส

ให้ความรู้สึก เศร้า หดหู่ สงบ เจ็บ สุขุม

พื้นผิว คือส่วนที่อยู่ด้านนอกของวัตถุต่างๆ ทั้งที่เกิดเองจากธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งพื้นผิวของวัตถุแต่ละวัตถุก็จะมี ความแตกต่างกันและให้ความรู้สึกแตกต่างกันด้วย เช่น พื้นผิวหยาบจะให้ความรู้สึกกระตุ้นประสาท หนักแน่น มั่นคง แข็งแรง ถาวร ในขณะที่ผิวเรียบ จะให้ความรู้สึกเบา สบาย

ขนาด สามารถแสดงให้เห็นว่าวัตถุนั้นใหญ่หรือเล็ก บ่งบอกระยะใกล้-ไกลหรือความลึกได้ เช่น ถ้าวัตถุที่อยู่ใกล้ก็จะมีขนาดใหญ่และชัดเจนกว่าวัตถุที่อยู่ไกล นอกจากนั้นยังสามารถเห็นถึงความกลมกลืน และความขัดแย้งกันได้ เช่น วัตถุที่มีขนาดใกล้เคียงกันวางอยู่ใกล้กัน จะทำให้เกิดความรู้สึกกลมกลืนและถ้าวัตถุมีขนาดแตกต่างกัน และวางอยู่ใกล้กัน จะทำให้เกิดความรู้สึกขัดแย้ง